Sjyvotten

AVERØY HUSFLIDSLAG

2015

Sjøvotter var lenge en viktig del av arbeidsklærne til fiskerne langs hele kysten i Norge. Sjøvottene var laget av ull og beskyttet hendene mot vann og kulde , fisk og redskap under det harde arbeidet til sjøs i kaldt og rått klima. Ull er et spesielt materiale som er svært varmeisolerende. Den er varm selv om den er våt. Ulla fra den gamle, norske spelsauen hadde gode varmeegenskaper, og er blitt regnet som den beste ulla til sjøvotter. Den besto av myk bunnull og lange, strie dekkhår. De lange, glatte dekkhårene var vannavstøtende, og plagget ble sterkt samtidig som det holdt godt på varmen.

På Averøya var det mest hvite sauer, derfor var vottene som oftest lyse. Hadde de noen svarte sauer, ble denne ulla blandet inn, og vottene ble grå.

Seksrøring, torskegarnbåt fra Meek

Mennene hadde ansvar for båt, redskap og bruk, og for å dra på fiske og skaffe kontanter inn i husholdningen. Kvinnene hadde ansvar for resten, blant annet for å ruste ut ektefeller, sønner og brødre når de skulle dra på fiske. En voksen mann måtte ha med seg minst fem par sjøvotter + et par «finvotter».

Kvinnene produserte vottene fra grunnen av. De måtte spinne et tykt og godt garn. Det var en kunst å spinne garnet så det passet til sjøvotter. Garnet skulle ha lang snurr, samtidig som det skulle være tykt og mykt. Det skulle også tove godt slik at vottene ble vanntette, men ikke for godt, for da ble de små og kalde. Som oftest brukte de garnet uvasket. Vottene ble mykere og lettere å tove når fettet fikk være i. Vottene ble strikket svært store, ofte i dobbelt størrelse. Etterpå ble de tovet til passe størrelse. Da brukte de ofte et tovebrett med riller av tre. Vottene ble gnidd over rillene sammen med såpe og lunket vann.

Kvinnene visste ikke bare hvordan en strikket en vott, men også hvordan sauen skulle fores og ulla klippes og sorteres. Det gikk med utallige timer til å fore sauene, klippe eller rive ulla, karde den, spinne den løst, tvinne den, strikke og tove vottene.

Tovebrett

Noen oppskrifter gikk i arv fra generasjon til generasjon, men ikke alle fulgte faste oppskrifter. Øyemål og erfart kunnskap gjorde at votten passet og fungerte slik den skulle. Kvinnene var flinke til å utnytte tiden når det gjaldt strikkingen. Hvor de gikk, så hadde de bundingen med. Garnet bar de i en nøstekrok i beltet.

Vottene ble brukt både på havfiske og på «heimsjøen». Fiskerne dyppet vottene i sjøen før bruk. Så la de dem på tofta og satt på dem til de skulle brukes. De våte vottene var myke og holdt bedre på kroppstemperaturen, og en fikk bedre tak på åra. På grunn av saltvannet stivnet de heller ikke så lett. Hvis de stivnet, kunne de henges i et snøre utabords til de tinte igjen.

Ulike fiskeredskap stilte ulike krav til vottene. De som skulle brukes på sildefiske, måtte strikkes ekstra store og var ofte ikke tovet på forhånd. Fettet på silda, sjøvannet og friksjonen når en arbeidet, gjorde at de ble tovet i løpet av dagen.

Det samme gjaldt votter som ble brukt på garnfiske. De ble sterkt tovet under arbeidet med å dra garnlenka. Vottetommelen og -snippen ble sydd fast på handbaken på votten så den ikke skulle være så stor til å begynne med. Når votten tovdes under arbeidet, ble tommel og snipp løsnet.

Votter som skulle brukes på linefiske, burde være tovet godt slik at de var skikkelig harde, ellers ville anglene henge seg fast i votten når en skulle sette eller dra lina. Det hendte likevel at anglene satte seg fast når hjulet med lina gikk rundt. Da hadde en ikke tid til å løsne dem, så kroken ble bare kuttet av, og vottene kunne være fulle av kroker når en var ferdig.

Vottene var vanligvis glattstrikket. Lise Røeggen har laget en oppskrift etter gamle votter fra Sveggesundet:

«SJYVOTTA»

VIKING SPORTSGARN

- Legg opp 54 m på pinne nr. 5,5 og strikk 4 omg rettsstrikk (riller)
- Fell 4 m på neste omg (fell 2 i hver side, sett merke)
- Ta maskene inn på en liten rundpinne eller 5-pinner (5,5)
- Strikk 5 omg glattstrikk
- Fell 4m på neste omg (=46m)
- Strikk 1 omg vrangt (bruk gjerne dobbelt garn i denne omg)
- 5 omg glattstrikk- øk 4m neste omgang (= 50m)
- Øk hver 5.omg. to ganger til = 58m
- Strikk videre til du har 20 omg. etter Vrangpinneraden
- Sett av de 12 m (+ 2)? første maskene på neste omg – til tommel. Strikk disse maskene med en annen farge.
- Strikk videre 30 omg glattstrikk, fell 4 m i hver side– strikk 3 omg, fell 4m – strikk 3 omg
- Fell så på hver omg til det er 8 m igjen, dra tråden gjennom – og fest.
- TOMMEL: ta opp maskene og strikk 17 omg glattstrikk før felling. Fell på samme måte som på votten, men nå skal du felle på **hver** omg. til der er 8 m igjen.
- Trekk tråden gjennom disse maskene og fest godt.
- Neste vott strikkes som denne, men speilvendt (tommelen).

TOVING: Vottene kan toves for hånd, det ble de «gamle Sjyvottan» . Vottene skal toves ganske kraftig. Tover du i maskin kan et program på 60 ` C være passe. Bruker du 40 grader kan du jo tove dem en gang til dersom det blir for lite. Bruk 1-2 ss med flytende grønnsåpe. Vask gjerne vottene sammen med en gammel dongeribukse, da blir de mer tovet.

Øverst på hver vott var det en tråd som votten kunne henges opp etter. På noen votter var det brodert initialer slik at fiskerne skulle kjenne igjen sine egne.

håndbaken. Vottene ble først slitt på innsida ved tommelen. Når de hadde to tomler, ble slitasjen jevnere. En vott med to tomler kunne også brukes på begge hendene. Slik fikk votten lengre levetid. Ikke alle fiskerne likte denne typen votter. Ekstratommelen var i veien under arbeidet, selv om den ble dyttet inn i votten.

På Averøya var det mange som drev med tilvirking av klippfisk. De som hadde det verste slitet i dette arbeidet, var vaskerne. De sto hele dagen i fjæra og vasket og renset fisken. Salt, svarthinnen, slintrer, blodflekker og andre urenheter måtte fjernes. Da måtte en ha gode sjøvotter, ellers gikk det hardt ut over hendene.

Vottene som ble brukt når de vasket fisk, var forsterket med et ekstra stykke frampå, strikket av hamp(?)

Vasking av klippfisk

Klippfiskkjerring

Etter arbeidet måtte fiskerne vaske vottene fri for fiskeslo og annet. De dyppa vottene i sjøen, banka dem på en stein og tråkka dem ned i snøen, eller de hengte dem etter båten. En mer spesiell måte å rengjøre vottene på, var å legge torskens galleblære inni votten og tråkke på den. Når vottene da ble skylt i sjøvann, var de fine og kvite igjen.

Den gang det var byttehandel, kunne sjøvottene bli brukt som betalingsmiddel hos landhandleren.

Det blir sagt at høvedsmannen og losen måtte ha hvite votter. De var lettere å se når de viftet med hendene for å gi ordrer.

Vottene ble brukt til de var helt utslitte. De ble reparert så lenge som mulig. Ødelagte votter ble ikke kastet, men tatt med hjem. Deler av den utslitte votten kunne brukes til såler eller ble sydd på biter av gamle oljebukser og lagt på tofta som «sitteunderlag».

I dag er ikke sjøvotten i bruk av yrkesfiskere, men sjøvotten er en viktig del av vår kystkultur. Historien om sjøvotten er en del av historien om livberging og ressursutnytting langs kysten.

En variasjon av sjyvotten har vært i bruk i moderne tid også. Rolf Bae og Cecilie Skog hadde sjøvotter strikket av tante E på sine turer til Sydpolen, Nordpolen og Mont Everest. Hun fikk satelittelefon fra Nordpolen med beskjed om at de funka.

Mont Everest

Sydpolen

Nordpolen

Kilder:

Wikipedia

Wool & Sheep

Lofotkista

Ann Kristin Klausen

Leif Vassgård

Kari Nystøyl

Emil Røsand

Else Marie Bae